

NGO- forum for menneskerettigheter ved:
Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg
Amnesty International Norge
Antirasistisk senter
Burmakomiteen
Den norske Helsingforskomité
Den norske Tibetkomité
FIAN Norge
Human-Etisk Forbund
Human Rights House Foundation
Norsk Folkehjelp
Norsk Misjon i Øst
Norsk organisasjon for Asylsøkere
Norsk P.E.N
Redd Barna
Støttekomiteen for Vest-Sahara

Oslo, 1. februar 2011

UDs team for å gjennomgå nasjonal institusjon
ved leder Nora Sveaass

Kopi: Utenriksdepartementet,
umin@mfa.no; post@mfa.no

Nasjonal institusjon for menneskerettighetene i Norge

NGO-forum for menneskerettigheter ved ovennevnte organisasjoner setter pris på at Utenriksdepartementet har initiert en gjennomgang av ordningen med Nasjonal Institusjon for menneskerettigheter i Norge (NI) og vil gjerne med dette gi uttrykk for noen sentrale synspunkter når det gjelder framtidig løsning for NI.

Vi vil gjerne takke teamet som går gjennom nasjonalsinstitusjonsordningen for å ha lagt til rette for en hittil åpen og inkluderende prosess, herunder åpent møte 11. januar 2011.

På dette møtet uttrykte Senter for Menneskerettigheter ved direktøren følgende om SMR som NI: *”[E]tter at nasjonale institusjoner har fått en formell rolle i de internasjonale overvåkningsorganene og etter at det globale og de regionale nettverkene av nasjonale institusjoner er blitt koordinert og profesjonalisert på en helt annen måte enn tidligere, så stilles det nå helt andre krav og forventninger til hvordan vi skal fungere og hvilke oppgaver vi skal løse. Vi må erkjenne at vi nå ikke er i stand til å innfri disse kravene på en måte som vi og Norge kan være fornøyd med.”* Han pekte også på at rollen som NI er stadig vanskeligere å harmonisere med rollen som universitetsinstitusjon.

Vår erfaring er at dagens løsning med SMR som Nasjonal Institusjon for menneskerettigheter ikke fullt ut ivaretar Paris-prinsippene om pluralisme, uavhengighet, dialog og tilgjengelighet.

En framtidig løsning for Nasjonal Institusjon for menneskerettigheter i Norge bør derfor etter vårt syn ligge utenfor rammen av Senter for menneskerettigheter.

Vi mener en ny NI bør etableres i form av en kommisjon som hjemles i grunnloven. Det er avgjørende at NI bevilges et budsjett som muliggjør en handlekraftig organisasjon hvor både de økonomiske og menneskelige ressursene er sikret for best å kunne ivareta alle oppgavene Paris-prinsippene har identifisert at en slik institusjon bør ha.

Kommisjonen og dens mandat

Det bør være Stortinget som utnevner kommisjonsmedlemmene gjennom en transparent prosess.

NI må gis et tydelig mandat som på en fullverdig måte sikrer at NIs ansvar for å overvåke og fremme menneskerettighetene blir ivaretatt, samt at Paris-prinsippenes krav om pluralisme, uavhengighet, dialog og tilgjengelighet ivaretas. Mandatet må avklare relasjonen mellom NI og ombudene, samt mellom NI og aktører fra det sivile samfunn.

Den nye NI bør kunne motta klager fra enkeltpersoner som anser at deres menneskerettigheter er krenket.

Vi er videre kjent med at myndighetene finner det utfordrende å identifisere hvor de nasjonale mekanismene med ansvar for henholdsvis bekjempelse av tortur og for ivaretagelse av rettighetene til personer med funksjonshemming skal lokaliseres (jfr. tilleggsprotokollen til FNs konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff og tilleggsprotokollen til FNs konvensjon for personer med nedsatt funksjonsevne). Vi mener at disse oppgavene bør legges til den nye NI. Dette vil bidra til at det nye NI sikres solid kompetanse og et informasjonstilfang på disse sakfeltene og vil styrke Norges evne til å ivareta sine forpliktelser.

NI bør ha kompetanse og klar myndighet til å beskytte og fremme rettighetene til personer som tilhører samene og de andre nasjonale minoritetene.

Det bør åpnes for at mandatet inkluderer å se på i hvilken grad menneskerettighetene blir ivaretatt i Norges utviklingssamarbeid, og i hvilken grad norske selskaper gjennom sin virksomhet hjemme og ute ivaretar sitt ansvar for å respektere menneskerettighetene.

Tilgjengelig, synlig og tydelig.

Vi ønsker en NI som er lett tilgjengelig. Det må være en lav terskel inn til NI for personer som mener å oppleve brudd på sine menneskerettigheter.

NI skal ha et ansvar for å følge opp myndighetens iverksetting av konklusjonene fra internasjonale menneskerettslige tilsynsorganer og domstoler. NI må i sitt arbeid være godt synlig i det offentlige rom; delta i den offentlige debatt, sette dagsorden, være uredde i sin kritikk av myndighetene og forvaltningsorganene og bidra med løsningsorienterte innspill.

Ressurssenter

NI må være et ressursenter for folk flest og menneskerettighetsmiljøet i Norge. Institusjonen bør legge til rette for økt samarbeid mellom organisasjoner og aktører i det sivile samfunn, blant annet når det gjelder arbeidet med rapportering til ulike FN-organer. Spesielt bør det

etableres et permanent forum for dialog og debatt hvor ansvarlige politiske myndigheter møter organisasjoner fra sivilsamfunnet, akademia og andre relevante aktører.

Vi ønsker å gjøre oppmerksom på at man i Sverige har gjort en grundig gjennomgang av dette feltet. *SOU 2010:70 Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter* er et interessant eksempel av relevans også for Norge.

Vi håper at teamets rapport blir gjenstand for en bred offentlig prosess med en ambisjon å styrke og systematisk oppruste menneskerettighetsvernet i Norge. I en slik prosess deltar vi gjerne.